

DE STRIJD

DER

UTRECHTSCHE HOOGESCHOOL

TEGEN DE

GENEESKUNDIGE WETS-ONTWERPEN.

HAARLEM. — F. J. MACDONALD.
1865.

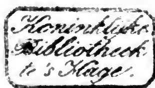
DE STRIJD

DER

UTRECHTSCHE HOOGESCHOOL

TEGEN DE

GENEESKUNDIGE WETS-ONTWERPEN.

HAARLEM,
F. J. MACDONALD.
1865.

Weldra zal de door de Tweede Kamer aangenomene wet regelende de bevoegdheid tot uitoefening der geneeskunde door de Eerste Kamer in behandeling genomen en aldus beslist worden over een voor het volk hoogst gewigtig onderwerp.

Die wet heeft stof geleverd voor veelvuldigen strijd. Laat ons hopen dat hier niet eigenbelang, maar alleen ingenomenheid met het algemeene belang, de strijders bezielde. Zoo van eene bende moedige strijders tegen de wet geene vooringenomenheid met eigene belangen mogt verwacht worden, het was van de hoogleeraren der Utrechtsche hoogeschool, die tegen dit wets-ontwerp de pen opvatteden. Hunne positie in de maatschappij is te hoog, hun naam te roemrijk bekend, dan dat van hen verwacht, zelfs in de verte gedacht mag worden, dat eigenbelang hen de pen deed opvatten. Strijden zij met onjuiste gronden, zoo als het ons althans voorkomt, zij voeren den strijd toch voor eene edele zaak, zij strijden voor een beginsel, dat hooge achting waardig is en in hun oog bij de nieuwe wet gevaar loopt: voor het universitaire beginsel, of om ons juister uit te drukken: zij strijden voor *hunne* opvatting van hetgeen het akademisch onderwijs is en behoort te zijn.

Nu het oogenblik nadert waarop het lot dier wet be-

slist moet worden, is het misschien niet ongepast een blik op hen te wenden, en hunne aangevoerde argumenten van naderbij te bezien. Hunne opinie moet een groot gewigt in de schaal leggen en daarom, zoo zij op niet juiste gronden rust, noodwendig bestreden worden.

Vooreerst dan strijdt een der hoogleeraren voor het behoud der Provinciale Commissiën, die volgens hem hunnen pligt zouden volvoerd hebben, waren zij beter ondersteund geworden. De vermelding van een enkel feit zal dit beweren omverwerpen; een feit hetwelk niet kan weêrsproken worden. Art. 7 der wet van 18 Mei 1818 geeft aan de plattelandsheelmeesters de bevoegdheid om, onder zekere beperkende voorwaarden, de praktijk uit te oefenen. Hunne instructie, vastgesteld bij koninklijk besluit van 31 Mei 1818, regelt die bevoegdheid. Het voorgeschreven plan van examen bepaalt, waarin die plattelandsheelmeesters zullen geexamineerd worden, en schrijft de soort van ziekten voor, waarover het examen moet loopen. Het sluit dus de overige uit. Aan de Provinciale Commissiën is opgedragen het handhaven der wet, dus ook der in het koninklijk besluit bevatte beperkingen voor de uitoefening der praktijk door plattelandsheelmeesters. En wat is er nu van die handhaving geworden? Ieder plattelandsheelmeester oefent de geneeskunde uit en handelt alsof er geene beperkingen voor zijn handelen bestonden. Geene enkele Commissie stuit dat kwaad, of poogt het te stuiten. Handelden dus de Provinciale Commissiën niet tegen haren pligt, toonden niet allen dat zij aan hare roeping niet konden of wilden voldoen? De ondersteuning van het gouvernement behoefden zij niet, om de overtreders der wet te vervolgen. Zij vervolgden niet en waren dus middellijk de oorzaak van den ongelukkigen toestand, waarin de geneeskundige stand zich nu bevindt. De hoogleeraar zegt, dat het examen der

plattelandsheelmeesters bij besluit naar behooren kan worden geregeld. Dat is onjuist. Want bovengenoemd wetsartikel verhindert dit.

De Minister kan dus niet zorgen, dat het examen worde wat het behoort te zijn. De Provinciale Commissiën handhaafden de bepalingen der wet op dit punt niet. En dit is niet eene zaak van ondergeschikt belang, het is eene levenskwetsie voor de geneeskundigen, voor het volk, welks gezondheid aan de zorg van onbevoegden wordt overgelaten. Daarom alleen reeds behoort eene nieuwe wet gemaakt te worden, die dit euvel doet verdwijnen, daarom alleen reeds is het aannemen der voorgedragen ontwerpen eene zeer gewenschte zaak.

Maar „het aannemen dezer wet bederft het akademisch onderwijs." Dit is, mutatis mutandis, het door de Utrechtsche hoogleeraren verdedigde stelsel. Gesteld nu dat dit beweren juist ware, wat zou het anders bewijzen, dan dat het akademisch onderwijs niet voldeed aan eene zijner meest belangrijke doeleinden, aan dat om menschen te vormen, bij uitnemendheid geschikt om aan het volk de vruchten van dat hooger onderwijs aan te bieden, of — om geene beeldspraak te gebruiken — om in eene der grootste behoeften der maatschappij te voldoen: haar goede geneeskundige hulp te verschaffen.

De vraag kan toch gesteld worden: is de akademie voor het volk of voor zichzelve? Buiten kijf behoort zij vruchten te dragen, die het volk genieten kan, en wel vruchten, die dadelijk genietbaar zijn. Het is ongerijmd, te wenschen dat het volk eene inrigting van wetenschap onderhoude, wier doel alleen zou zijn: beoefening der wetenschap, zonder eenig ander oogmerk. Dit doel wordt door een der strijdende hoogleeraren als hoofddoel der hoogeschool gesteld. Hij vergeet den oorsprong en de geschiedenis der hoogescholen in Europa,

waar geene enkele ooit bestond aan dat abstracte doel gewijd; hij bedenkt niet, met welke onoverkomelijke moeijelijkheden zijn plan zou te worstelen hebben; hij overziet niet de gevolgen, welke het na zich slepen zou, ware het uitvoerbaar. Wie zal, om slechts enkele zwarigheden op te sommen, de vakken bepalen, waardig om op eene dergelijke hoogeschool te worden vertegenwoordigd? Wie de personen benoemen, aan welke die betrekking wordt opgedragen? Toch niet het gouvernement: want dan werd het eene partijkwestie; toch niet de publieke opinie: want die is bedriegelijk of bedrogen, en ware zij regter, hoe zou hare stem worden vernomen? En wie, zoo het plan bereikt wierd, zou de gelukkigen, tot die rustige hoogte gebragt, mogen controleren? Wie zou den grooten man, die de wetenschap om zichzelve beoefent, kunnen aansporen óm haar te beoefenen, zoo hij eens geliefde uit te rusten van de moeite, welke hij nam om zoo hoog te klimmen? Dat geheele plan is eene utopie. Misschien nog ware zijne verwezenlijking te beproeven in een groot land, dat altoos enkele groote mannen te voorschijn brengt. Maar in een klein land, waar natuurlijk uitstekende genieën groote zeldzaamheden zijn, is het bepaald onuitvoerbaar. Neen, al geve men den steller dezer bladzijden den naam van „Pieter Praktijk," en al zegge men dat hij strijd om de „Jan Rap" te gelieven, de hoogeschool moge gedeeltelijk dienstbaar zijn, door den ijver en het genie harer hoogleeraren en studenten, aan de abstracte, zoo gij wilt „hoogere" wetenschap, haar hoofddoel behoort te wezen: aan de maatschappij personen te leveren die, doordrongen van den geest van het goede, edele en schoone, dien iedere ware wetenschap aan hare kweekelingen schenkt, in staat zijn om te voldoen aan de behoefte der maatschappij aan wezenlijk goed gevormde juristen, medici, litteratoren, theologen en natuuronderzoekers. De maatschappij heeft regt van de hoogeschool

te vorderen, dat zij haar die personen levere. De hoogeschool kan eischen, dat de Staat of de maatschappij haar de middelen, de materiëele middelen daartoe verschaffe. Maar het belang der maatschappij uit het oog te verliezen, te beweren dat de hoogeschool er zijn moet, om aan hoogere eischen te voldoen, dat is iets vergen dat onuitvoerbaar is, gelijk straks bewezen werd. De hoogleeraar, die zich zijner hooge roeping bewust is, wijde zijne krachten aan dit doel, en spoedig zal hij hooger klimmen en ook op het gebied der niet praktische wetenschappen vooruitgaan.

De leer, die te Utrecht verkondigd schijnt te worden, dat praktijk en theorie van elkander kunnen gescheiden worden, dat er eene hoogere en lagere wetenschap is, dat de praktische toepassing van het geleerde gemakkelijker is dan de beoefening der wetenschap op zichzelve, die leer is eene verderfelijke, omdat zij onwaar is; zij is nadeelig voor de maatschappij, omdat zij, de toepassing minachtend, hen die de wetenschap moeten toepassen verkleint in hunne eigene oogen en zeker zal niemand groote daden verrigten, noch zich eene nieuwe baan breken, wien men diets maakt, dat hij zich in een kleinen kring beweegt, aan wien men zegt dat voor hem alle vooruitgang op de baan der wetenschap onmogelijk is.

Ware dus Utrechts hoogeschool niet in staat geneeskundigen te vormen, die hooger staan in kennis en ontwikkeling dan zij, die elders buiten de hoogescholen studeerden, zij ware waardig het lot te ondergaan, dat zij vreest: uit de rij der inrigtingen van hooger onderwijs te worden gestreken. De maatschappij vordert van haar geneeskundigen aan welke zij haar leven en gezondheid kan toevertrouwen. Het is hare eerste pligt die te leveren, haar hoogste doel die te vormen. Schoot zij hierin te kort bij anderen, welnu, zij zou haar lot moeten ondergaan en zich aan de fataliteit moeten onder-

werpen. Maar ongegrond is die vrees, zoolang Utrecht mannen zal tellen onder hare hoogleeraren, als die welke zich tegen dit wetsontwerp verzetten. Vrees is eene slechte raadgeefster, eene onevenmatige drift, die het verstand benevelt en aan de hoogleeraren woorden in de pen gaf, waarover zij zich in kalmere oogenblikken zeker zelven zullen bevreemden.

De wet bedreigt de hoogescholen niet, beleedigt de faculteiten geenszins.

Met het Staatsexamen, zoo zegt men, stelt gij over ons eene contrôle en die contrôle is voor ons beleedigend! Is die beschuldiging waar? Kan het iemand, die zijn pligt getrouw volvoert, beleedigen, zoo een oog op zijnen arbeid gehouden wordt? Zal het hem niet genoegen doen, te vernemen dat zijne pogingen met geluk bekroond worden, dat zijn arbeid hooggeschat wordt, niet uit vooringenomenheid met zijn persoon of zijne positie, maar omdat die van naderbij bezien en als hoogst nuttig gewaardeerd wordt? Ware hij die die woorden uitte niet een onzer eerste geleerden, wij zouden vreezen dat inderdaad de contrôle door hem geschuwd werd; nu kunnen zijne woorden geen anderen grond hebben, dan hooge vooringenomenheid tegen de wet, te weeg gebragt door eene nederdrukkende drift, door vrees.

Maar het Staatsexamen bedreigt de hoogeschool. Vraagt men waarom, dan vindt men als grondtoon der antwoorden de vrees, dat het examen ongenoegzaam zal zijn, dat het te gemakkelijk zal wezen of worden, en aldus toelaten tot de uitoefening der praktijk hen die, op minder geschikte plaatsen dan de akademiën groot gebragt, niet die mate van kunde bezitten, welke een waar geneeskundige zich moet hebben eigen gemaakt. Ware de objectie juist en bewezen, de wet zou moeten worden verworpen. Maar waarop grondt zich die objectie? Op feiten en beweringen. De feiten zijn deze: enkele elders na een Staats-

examen geadmitteerden voldeden te Utrecht niet en werden afgewezen; in Belgie klaagt men over den nadeeligen invloed der Staatsexamens op de studiën. — Het eerste feit bewijst niet zeer veel. Het pleit hoogstens tegen de inrigting der Staatsexamens in die landen, waar die personen geadmitteerd werden, maar niet tegen het Staatsexamen op zich zelf. Met even veel regt zou men kunnen beweren dat de akademische examina slecht zijn, omdat sommige doctoren aan de militaire geneeskundige school te Utrecht werden afgewezen, terwijl ten aanzien van sommigen harer kweekelingen omgekeerd misschien hetzelfde zou kunnen worden gezegd. De maat, waarmede op examens gemeten wordt, is noodwendig eenigzins willekeurig en de vraag of zij, die niet geheel voldeden, moeten worden toegelaten of afgewezen, wordt voor sommigen bevestigend, voor anderen ontkennend beantwoord, terwijl het verschil in kennis tusschen dezen en genen niet altoos groot behoeft te zijn. Neem nu in aanmerking onbekendheid met de taal en met de rigting van het onderwijs, welke in ieder land meer of min verschilt, en verwondering zal het niet baren, zoo de zwakkere dáár toegelaten hier afgewezen worden en ieder aldus feiten voor zijne stelling kan te berde brengen. Hetgeen van Belgie beweerd wordt, geldt van vroeger. Het werd veroorzaakt door verkeerde inrigting van het Staatsexamen. Later heeft men in den jury voor het examen het professoraal element versterkt. Wat in Belgie gebeurde is juist een bewijs, dat dergelijke, voor verandering vatbare inrigting doelmatiger is, dan die, welke b. v. als eene ongelukkig zamengestelde faculteit jaren lang het land kan vullen met ongenoegzaam ontwikkelde geneesheeren. De faculteit van Utrecht, te regt trots op hare positie in de geneeskundige wereld, zichzelve bewust van eerlijk en streng te examineren, vergeet, dat de mogelijkheid van het tegendeel eenmaal bestaan kan, en wel

eens bestaan heeft, en dat het de pligt is van den wetgever tegen die mogelijkheid te waken.

De vrees echter dat die examens onvolledig zullen zijn, rust op geen enkelen grond. Waarom zouden dergelijke examina onvoldoende moeten wezen. Waarom zouden de examinatoren hunnen pligt verzuimen?

Examina bewijzen niets, zegt een der hoogleeraren; een aangenaam voorkomen, beleefde vormen, een lieve stem nemen den examinator voor u in, en geschrevene antwoorden geven geen waarborg hoegenaamd.

Die te veel wil bewijzen, bewijst doorgaans niets. Zijn aangename vormen en een bekoorlijk voorkomen verleidelijk voor hem, die den persoon voor het eerst ontmoet, hoeveel te grooteren invloed zullen zij op hem uitoefenen, die dergelijke gunstelingen der natuur onder zijne leerlingen telt! Zal hij niet als van zelf door hem voor hun persoon vooringenomen worden? Zal hij nog niet meer dan de staatsexaminator verblind worden, vooral zoo bij die eigenschappen zich voegen ijver en trouwe opkomst op de lessen? Zal dan niet ligt eene gemoedsstemming ten voordeele van die personen opgewekt worden, die de minder verstandelijke ontwikkeling zal doen over het hoofd zien en reden geven waarom dergelijke jongelieden bij hunne examina niet aan de gekoesterde verwachting voldoen, terwijl anderen. over wier houding, gedrag en assiduiteit men zich niet kon verheugen, een veel beter examen aflegden dan men gewacht had? Maar gesteld dat examina niets bewezen voor de geschiktheid van den te examineren persoon; welken maatstaf hebt gij dan om hem te beoordeelen? Alle volkeren hebben in examina eenen maatstaf gevonden ter beoordeeling van hen, die zich tot het bekleeden van ambten, tot het uitoefenen van zekere betrekkingen aanmelden. Deugt die maatstaf niet, welken wilt gij dan stellen? Toch wel niet het vlijtig volgen van de lessen, en bepaald van de uwe? Want

neemt gij als maatstaf de kennis, die gij van de geschiktheid uwer leerlingen kreegt, de antwoorden, door hen op uwe lessen gegeven, dan keerdet gij toch eigenlijk terug tot het verworpen beginsel van onderzoek naar bekwaamheid van examina?

Maar — zegt men — de examinatoren kunnen niet examineren. Ei lieve, waarom niet? Diep, zeer diep moet de geneeskundige stand in Nederland gezonken zijn, zoo er onder de geneeskundigen geene te vinden zijn, in staat om een oordeel te vellen over de kunde van hen, die hunne ambtgenooten willen worden. Ik geloof dat in den regel de studenten elkanders kundigheden beter kunnen beoordeelen, dan de hoogleeraren; ik geloof dat de schatting der geneesheeren, van elkanders waarde in den regel juist is. Zie een' geneesheer een ziekenonderzoek instellen en gij hebt reeds eene groote som van gegevens ter zijner beoordeeling; spreek met hem over eenige ziektegevallen en gij moet door de natuur tamelijk misdeeld zijn met gezond verstand, om niet te weten of de man een goed of een slecht geneesheer zij. Die oordeelvelling is niet zoo verbazend moeijelijk en daarom is de veroordeeling van een staatsexamen onbillijk. Kan een jurist eenen jurist niet beoordeelen? Heeft niet ieder advocaat een tamelijk juist begrip van de kennis zijner confrères? Schatten litteratoren, theologen elkanders kundigheden niet in den regel naar waarheid? Wat gij echter vreest — het schemert in alle redeneringen bedektelijk door — is dit: dat aan de praktische zijde der geneeskunde het grootste gewigt zal gehecht worden, dat de theorie meer op den achtergrond zal geraken; vandaar de vrees voor examenstudiën, vandaar het wijzen op noodlottige routine of bedrijfslender. Zeker: zoo van een staatsexamen dit het noodwendig gevolg ware, het zou te betreuren zijn. Dan zou misschien aan de tegenwoordige inrigting met alle hare gebreken nog de

voorkeur moeten gegeven worden. Maar is de vrees gegrond? Kan men inderdaad gelooven dat een geneesheer een praktisch examen goed zou kunnen doorstaan, die niet theoretisch goed ontwikkeld ware? Bevat toch de theorie niet de gronden waarop de praktijk rust? Is zij niet voor een groot deel althans de generalisatie van de praktische feiten? Is de praktijk niet de fons der theorie en verklaart deze niet de praktische feiten? Heldert zij die niet op? Verbindt zij die niet tot een meer of min gesloten geheel? Uwe vrees is dus ongegrond en kan alleen voor die deelen der theorie gelden, die eigenlijk met de geneeskunde niets te maken hebben; die zich nu eerst ontwikkelen, om in later dagen te strekken, misschien om den band die praktijk en theorie verbindt nog digter aaneen te halen. Bovendien zal voor de theoretische vakken de keus zich noodwendig bepalen moeten tot het docerend personeel, en tegen diens overwegenden invloed zullen de hoogleeraren toch wel geen bezwaar in het midden kunnen brengen.

Eene andere objectie is deze: onwillekeurig zal het examen zich moeten rigten naar de gemiddelde kennis van hen, die zich aanmelden; want ten laatste bepalen deze het gehalte van het examen. Met den besten wil der wereld bezield zullen uwe examinatoren wel genoodzaakt zijn toe te geven aan den drang; doen zij het heden niet, zij zullen het morgen wel moeten. — Het is juist omdat dit door hoogleeraren eener beroemde faculteit beweerd wordt, dat een Staatsexamen hoogst noodzakelijk is. Die leer toch is voor de studie, is voor de maatschappij zeer gevaarlijk. De maatstaf van hetgeen thans de aanstaande geneesheeren weten moeten wordt bepaald door hetgeen hunne hoogleeraren hun onderwezen; het zou kunnen zijn dat deze, vooringenomen met dit of dat deel hunner studien, het hoofddoel der geneeskunde over het

hoofd zagen en bijvakken onderwezen en hierin ondervroegen, en het gevolg zoude zijn, dat de maatschappij geneesheeren ontving, ongeschikt om de wetenschap op den zieken mensch toe te passen en zeer ontwikkeld in eene meer theoretische rigting. Mogt de wetenschap hiermede misschien gebaat zijn, de maatschappij, de lijdende menschheid ware het zeker minder. Dit is een hoofdnadeel, hetwelk er uit kan voortspruiten, zoo de hoogleeraren uitsluitend regters zijn over de bevoegdheid tot het uitoefenen der praktijk van de aanstaande doctoren. Maar grooter nog is het nadeel, zoo de gemiddelde kennis der eigene leerlingen als maatstaf wordt aangenomen. Die leerlingen behoeven niet meer te weten dan hen onderwezen was en van dat onderwezene alleen zooveel, als de meerderheid zich eigen kan maken. Een der hoogleeraren sprak van demoralisatie. Maar demoraliseert die leer, zoo zij toegepast werd, niet het geheele hooger onderwijs. Gij laat uwe studenten zelven bepalen wat zij zullen weten op een gegeven tijdstip en gij denkt dat zij het hoogste zullen trachten te bereiken? Gij rekent te veel op den heiligen ijver voor de wetenschap, zoo gij dien maatstaf stelt. Maar ziet, een uwer verkondigt, dat hij reeds tevreden is wanneer op twintig jongelieden er slechts twee tot zelfstandige denkers worden opgevoed. Gij hebt dus aan de eene zijde eene zeer hoog gespannen verwachting gekoesterd, aan de andere zijde stelt gij uwe eischen al zeer laag, en wist men niet beter, leerde de ondervinding van hetgeen Utrechts hoogeschool vermag te leveren niet het tegendeel, men zou vreezen, dat de examina daar te gemakkelijk waren, dat de eischen aan de studerende jeugd veel te laag gesteld werden.

Het Staatsexamen kent geene verpligting jegens hen die er zich aan komen onderwerpen, het vraagt niet: wat heb ik u onderwezen? wel: wat weet gij? en beoordeelt

naar de mate van kennis, naar de mate van oordeelskracht die den candidaat kenmerkt. Is het goed ingerigt dan laat het niemand toe tot de praktijk, die niet zelfstandig denkt, want alleen hij is den naam van geneesheer waardig, die in ieder geval zijn eigen oordeel gebruikt, die zich tot zelfstandig mensch gevormd heeft.

Gaarne kan ik erkennen dat bij zeer enkelen de lust tot weten de bovenhand houdt boven alle andere driften. Maar hoe klein is het getal der zoodanigen, tegenover hen, die andere beweegredenen behoeven om zich met kracht en volharding aan de studie te wijden! Zeg wat gij wilt, voor de meesten is de uitoefening der geneeskunde een middel om voor zich en de zijnen een behoorlijk bestaan in de maatschappij te erlangen en zijn de examina de bruggen waarvoor men dat doel bereikt. Liefde voor de wetenschap, zucht om te weten, iederen mensch van nature ingeschapen, mogen tot prikkelen van studie dienen, zij zouden tegen de inblazingen van den lust tot ledig gaan, tot genieten van de vreugde des levens bij de meeste jongelieden niet bestand zijn, zoo de gedachte aan de examina niet die zucht tot weten levendig bleef houden. Ontneem nu aan die examens hunne kracht, door een verkeerden maatstaf aan te nemen: de gemiddelde som van de kennis der examinandi, en aan die weetlust zal minder, aan de genotlust meer voldoening gegeven worden. En hoe zal de maatschappij hierbij varen?

Als het Staatsexamen verzwakt, als het dien maatstaf aanneemt, staat het dan niet aan u, aan de belanghebbenden, om op verbetering, op versterking aan te dringen?

Uw maatstaf deugt niet. Werd zij wezenlijk toegepast, gij zoudt uw examen jaarlijks gemakkelijker moeten maken. De jeugd toch informeert ook naar het gehalte der examina en regelt hare inspanning voor een groot deel althans naar dat examen.

Uwe handelingen worden niet gecontroleerd. Gij kunt

uwe examina zoo zwak maken als gij verkiest. Gij doet het niet, maar gij kunt het doen. Zullen dit de examinatoren op een Staatsexamen, waarop gij een wakend oog houdt, kunnen doen? De publieke opinie zou spoedig de Regering tot meer gestrengheid nopen.

Maar de behoefte van het platteland die zich langzamerhand zal doen gevoelen, zal u dwingen — zegt gij — tot het gemakkelijker maken van een Staatsexamen? Zoo enkele gemeenten van geneeskundige hulp verstoken zullen zijn, zal dat eene reden wezen om de hulp voor de overige, voor de groote meerderheid des volks bestemd, van minder gehalte te maken? Ligt wordt door exceptioneele maatregelen in dien nood van enkelen voorzien, het laat zich niet denken, dat om die kleine minderheid de groote meerderheid, zooals nu het geval helaas is, grootendeels zal worden benadeeld.

Wat echter ons geneeskundig publiek demoraliseren kan, is dit: dat geen voldoende waarborgen gegeven worden voor de kunde van hen, waaraan een groot deel der inwoners hunne gezondheid toevertrouwt en dat door de inwoners dikwerf aan dezen dezelfde mate van vertrouwen wordt geschonken, als aan de wezenlijk bevoegden. Dit vernietigt het bewustzijn van eigen waarde; dit doet het vertrouwen op de wetenschap wankelen; dit brengt al ligt tot het zoeken van onbehoorlijke middelen om tot de middelen van bestaan te geraken, waartoe men op de royale, flinke wijze door mededinging met onbevoegden niet slagen kan. Hoevele gepromoveerden zouden zich niet ten platte lande vestigen, zoo de concurrentie met minder bevoegden, met onbeschaafden, hen niet drong naar de steden? Daar ook maakt het groot aantal mededingenden de toekomst van den medicus duister en verdooft ook daar bij velen den lust voor eene wetenschap, die vele teleurstellingen opwekte. Van daar demoralisatie,

van daar algemeene ontmoediging onder de geneeskundigen, van daar slenderpraktijk, die in het maken van vele dikwerf onnoodige visites een ongelukkig middel van bestaan zoekt en den kostbaren tijd, aan de studie te wijden, doet verliezen. Dit zijn de in het oogvallende nadeelen eener wetgeving als de nu bestaande, die den volledig ontwikkelde gelijkstelt met hem, die een onvolledig examen aflegde voor Commissiën, wier zamenstelling maar al te dikwerf zeer veel te wenschen overliet. En raadplegen wij het verledene, hoevelen zijn er aan onze akademien tot doktoren in de geneeskunde gepromoveerd, die dien eeretitel niet waardig waren. Hoevelen genieten door fijne of grove manieren het vertrouwen hunner medeburgers, dat aan anderen, veel kundigeren, niet geschonken werd.

Het is daarom meer dan tijd dat een toestand van wetgeving eindige waaruit niets goeds kan te voorschijn treden, en dat eene wet worde aangenomen, die het bestaande verkeerde misschien hier of daar nog wat veel handhaaft, maar voor de toekomst oneindig grootere waarborgen voor de kunde harer geneesheeren aan de bevolking aanbiedt, dan nu het geval kan zijn.

Gaarne gelooven wij dat de hoogescholen nu geene onkundigen promoveren. Maar welke waarborg is er, dat zij het in het vervolg niet, gelijk vroeger wel geschied is, zullen doen?

Onmogelijk echter kunnen wij aannemen dat de Provinciale Commissiën ooit, zoo zij de wet naar behooren uitvoeren, examina zullen afnemen, waardoor aan het publiek een waarborg worde gegeven dat de door hen tot de praktijk toegelatenen bevoegd zijn voor de taak, die zij met overtreding der wet op zich nemen.

Zullen die Commissiën — gesteld eens dat de voorgedragen wetsontwerpen verworpen wierden — de handhaving der wet durven doorzetten? Kunnen wij van hen,

die den ellendigen toestand, waarin nu onze geneeskundige stand verkeert, lieten ontstaan, verwachten, dat zij nu ter elfder ure wakker zullen worden?

Wij gelooven dat dit, zoo althans haar personeel niet geheel veranderd wordt, onmogelijk is. Wij gelooven zelfs, dat het, nu het kwaad zoo lang zulke diepe wortelen geschoten heeft, bij veranderd personeel niet mogelijk is, en wij vertrouwen dat de Eerste Kamer der Staten Generaal het eenige hulpmiddel zal aanwenden, dat op dezen toestand past: dat zij de wet die zooveel kwaad toeliet zal opheffen, en déze zal aannemen, die — onvolmaakt als zij zijn moge — toch een oneindig beteren toestand zal scheppen dan de tegenwoordig bestaande.

De vraag: zullen de akademiën den strijd tegen mogelijke concurrentie kunnen blijven volhouden? wordt reeds door al het gezegde bevestigend beantwoord. Het zal alles afhangen van den ijver en van het talent der docenten. Zijn deze voor hunne taak berekend; bezitten zij den takt om voor jonge lieden, die zich tot uitoefening der geneeskunde voorbereiden, het onderwijs zoo in te rigten, dat het hen inderdaad voor hunne hoogst gewigtige betrekking geschikt maakt; weten zij, door alle zelfzucht op zijde te zetten, door alleen te leven voor hunnen pligt, bij de jeugd de liefde voor de wetenschap op te wekken: dan zullen de akademiën zonder twijfel de kweekscholen blijven voor de Nederlandsche geneeskundigen, dan zal aan hare leerlingen van zelf de eerepalm bij het examen worden toegereikt. Een der Utrechtsche hoogleeraren althans ziet dat zeer goed in, blijkens hetgeen in een zijner brochures voorkomt. Maar gaat bij de hoogleeraren eigenbelang boven het algemeen belang, waar beide in strijd mogten zijn; weegt bij hen de begeerte naar voordeel zwaarder dan gevoel van pligt; stelt de sobere belooning, van staatswege hun toegekend, hen niet tevreden en

trachten zij hun jaarlijksch inkomen te verhoogen door op andere wijzen, in den regel ten koste van hun onderwijs, in hunne behoeften te voldoen: ja, dan zouden de akademiën misschien nadeel kunnen lijden, dan zouden misschien door personen en inrigtingen, die zich zelven niet zoo hoog schatten, maar er hunne eer in stellen voor het onderwijs te leven, leerlingen te vormen, welke die der hoogescholen overtreffen, inderdaad geneeskundigen kunnen worden opgeleid, die op het staats-examen beter zouden voldoen dan zij, die aan de hoogescholen van het rijk gevormd werden. Maar dan zou ook het Nederlandsche volk regt hebben te vragen, waarom er hoogescholen bestonden, die aan haar doel niet beantwoordden, dan zou eene stem opgaan tegen de boomkweekers, die geene vruchten in den boomgaard wisten te doen groeijen.

Die vrees koesteren wij echter niet. Aan geene onzer hoogescholen en het minst welligt aan de Utrechtsche, ontbreekt het aan ijver, aan talent, aan minachting voor den Mammon, aan edele, zuivere liefde voor de wetenschap. Die vrees is althans daar volkomen misplaatst. Zij doet het hart der hoogleeraren eer aan, ofschoon zij hun anders zoo helder verstand benevelt. In één opzigt moge zij gegrond schijnen, maar ook die schijn verdwijnt, zoodra slechts het heldere licht der waarheid doordringt. Ons ontbreekt, zoo zegt de Faculteit, het noodige personeel en materiëel; geef ons dit; de verzekering dat gij die ons geven zult missen wij, die, welke gij gegeven hebt mistrouwen wij.

Ook hier openbaart zich weder de vrees. Waarop grondt zich dat wantrouwen? Waarom zou de Regering aan eene hoogeschool het noodige personeel en materiëel onthouden, na de belofte in de Tweede Kamer afgelegd?

Dat wantrouwen, dat geen grond heeft, kan toch waarlijk niet een grond zijn om eene wet te verwerpen, die den bestaanden ellendigen toestand zal verbeteren?

En zijn de eischen om verbetering, van naderbij beschouwd, dan zoo hoog, dat daaraan niet kàn worden voldaan? Men zal toch aan onze akademies niet het tal professoren verlangen hetwelk de Duitsche bezitten? Reeds nu is men ontevreden, en niet geheel zonder grond, over de de wijze waarop de diensten der hoogleeraren worden beloond. Maar hoe, zoo hun een traktement werd gegeven, gelijkstaande aan dat der Duitsche hoogleeraren? De beroemde Traube geniet in het groote Berlijn, aan de eerste hoogeschool van het kolossale Pruissen, een inkomen van 1200 Th. Hoeveel zal een hoogleeraar in de kleine universiteiten ontvangen? De collegiegelden geven hun een veel grooter inkomen, zal men zeggen. Maar hoe zullen bij ons klein aantal studenten, gesteld zelfs dat hun aantal verdubbele, de collegiegelden voldoen, zoodra het aantal hoogleeraren verdubbeld of verdriedubbeld wordt? En dan, gij die zelfstandig oordeel, en te regt, van uwe studenten vordert, die wenscht dat zij zich zelven zullen ontwikkelen, ik vraag u: hoe zullen deze, met collegiën overladen, den tijd vinden voor eigen oefening? hoe zullen zij ordenen en regelen en tot een geheel zamen brengen, hetgeen zij hoorden, zoo het aanhooren zoo lang reeds duurde, dat het ordenend verstand verstompte?

Het is eene moeijelijke kwestie, te bepalen hoe groot het aantal docenten aan eene hoogeschool moet zijn; welke vakken hoofdzakelijk moeten onderwezen worden; hoe de tijd voor het onderwijs verdeeld moet worden om de studenten niet te overladen met collegies en hun nog den noodigen tijd over te laten voor eigene studie. Hier geldt het non semper tendit arcum Apollo. Vergt men van de jonge lieden te veel, men loopt gevaar hen te ontmoedigen en te verlammen; dwingt men hen „te veel hooi op hunnen vork te nemen," ligt bezwijken zij onder den last. Er moet dus gekozen worden welke vakken hoofdzakelijk, welke alleen voor hen die meer dan gewone

ontwikkeling, meer dan gewonen ijver bezitten, moeten onderwezen worden. Houdt men dit in het oog, dan behoeft zeker het aantal docenten niet zeer groot te wezen en zal het ook hier weder de juiste keuze zijn, die beslist voor het onderwijs; niet het groot aantal der gekozenen.

En het materiëel? Men wijst op Amsterdam, op Rotterdam, op hunne groote hulpmiddelen, op hunne groote gasthuizen, op hunne groote bevolking. Men erkent dus zelven de mededinging der overige inrigtingen voor geneeskundig onderwijs en die der particulieren niet te vreezen. Het zijn deze beide steden, welligt de eerste alleen, die beangstigen.

Op den voorgrond stel ik alweder, dat zoo in die steden alleen goede geneeskundigen gevormd werden, het publieke belang boven het akademische moest worden gesteld en daar de Faculteiten van geneeskunde behoorden te worden geplaatst. Het versleten argument van den band die alle wetenschappen omklemt en dat gebruikt werd om te beweren, dat van oudsher de universiteiten waren *universitates scientiarum*, zal nu toch wel niet een verstandig mensch oprakelen. De universitas was nooit eene universitas scientiarum, steeds eene universitas gentium. Die volhoudt dat de oude eerwaardige instelling dat begrip van universitas scientiarum in zich opsloot, strijdt voor eene dwaling. Zoo dus beide steden beter gelegenheid aanboden, dan zou ceteris paribis aan het volk de uitgave kunnen worden bespaard om in de akademiesteden grootere inrigtingen te scheppen.

Het is waar, dat het aantal zieken in beide steden grooter moet zijn dan in de akademiesteden, want hare bevolking is grooter. De volmaaktheid van het onderwijs staat echter niet in gelijke verhouding tot het aantal zieken, daaraan dienstbaar gemaakt. Wil men onderwijs in specialiteiten, zoo als in wereldsteden, Parijs, Londen, Weenen, Berlijn gegeven wordt, dan eischt men iets, dat

Amsterdam en Rotterdam ook niet geven kunnen. Wil men onderwijs, voldoende om geneeskundigen te vormen, is er dan behoefte aan zulk een groot personeel van zieken, als in die beide steden voor het onderwijs beschikbaar kunnen worden gesteld? Ook hier is weder het gebruik, dat door een verstandig docent van het aanwezige beperkte materiëel gemaakt wordt, te verkiezen boven het misbruik, door een onverstandigen van een onbeperkt groot materiëel te maken. In ieder onzer akademiesteden is een voldoend aantal zieken ter beschikking voor het onderwijs, zoo dit aantal slechts vermeerderd wordt door de belangrijke gevallen uit de vele omliggende gemeenten. Er behoeven slechts voldoende localen ter hunner verpleging te worden ingerigt. Waarom voorzien onze akademiesteden niet in die behoefte? Waarom is alleen in Groningen, en nog maar sedert kort, een goed ziekenhuis?

Men vreest dat beide genoemde steden, of eene van beiden, Amsterdam, inrigtingen van onderwijs zullen scheppen, die de hoogescholen overtreffen door rijkdom aan personeel en materiëel en dat de Faculteiten, overgelaten aan hun lot, eenen langzamen en zekeren dood zullen sterven. Maar heeft niet reeds de minister gezegd, dat hij de Faculteiten niet zal overlaten aan hun lot? Dat hij bereid is voor haar te doen wat zal noodig blijken? Van die zijde staat haar dus geene oorzaak van verval te wachten. Waarom zouden zij dan bevreesd zijn voor Amsterdam? Zoo de docenten daar beter aan hunne roeping voldoen dan aan de akademiën, gesteld dat de Regering dier stad tot het oprigten eener school voor geneeskunde in den ruimsten zin des woords overging, ware het dan in het belang der bevolking van Nederland niet beter, dat zich de geneeskundigen te Amsterdam vormden? En zoo, waar wij niet aan twijfelen, de hoogleeraren der akamiën volkomen geschikt zijn ter vervulling van hunnen pligt, zouden dan de akademiën niet verkozen worden

door de studenten en door hunne ouders? Of is het leven te Amsterdam zoo goedkoop? Is daar de verleiding waaraan de jeugd is blootgesteld zoo klein? Is bij de meerderheid der bevolking de doctorstitel dan zoo weinig geëerd? Wordt die niet nog langs den moeijelijken weg der akademische examina gezocht en verkregen ook door hen, die reeds bevoegd waren om de praktijk uit te oefenen?

Ongegrond is dus de vrees der Utrechtsche hoogeschool, dat de Faculteit der geneeskunde langzaam zal vervallen. Blijven de hoogleeraren der hoogescholen hunne pligten vervullen en houdt de Regering hare belofte om te voorzien in het noodige, dan zal ook daar het onderwijs bloeijen en zal het aantal der studerenden eer toe dan afnemen.

Het staats-examen waarborgt den Staat tegen misbruiken. Want ware de leer *dat examens niets beteekenen* juist, dan ware ook iedere waarborg van kunde onmogelijk te vinden en zou de uitoefening der geneeskunde geheel vrij gegeven moeten worden.

Is het staats-examen een waarborg voor den Staat, het zij geen voorwerp van vrees voor de akademiën. Deze zullen blijven bloeijen, zoo hare leeraren, doordrongen van het gewigt hunner betrekking, zich onverdeeld aan de beoefening hunner pligten wijden.

Nog een woord. Er wordt veel gesproken, en wel met ophef, over de akademische opleiding, er wordt door velen geijverd tegen de „broodstudie." Er zijn woorden die dienen om den grooten hoop te vrede te stellen, die ons steeds onwillekeurig aan Barnum doen denken, die toonen dat ook in Nederland overdrijving niet vreemd is.

Ieder die in de geneeskunde gaat studeren, op zeer weinige uitzonderingen na, begint die studie en zet ze voort met het doel, om zich eene carrière te maken, om — wilt gij het plat uitgedrukt hebben — er zijn brood later op eerlijke en eervolle wijze mede te ver-

dienen. Het kan gebeuren en het gebeurt dikwerf dat de studie zelve, door de voortreffelijke schoonheid der wetenschap, de liefde voor de wetenschap doet ontgloeijen, maar zeker is en blijft het maken van carrière hoofddoel der meesten, en wel niet het minst van hen, die zich aan de zuivere wetenschap heeten toe te wijden. Deze verkiezen het gemakkelijker wetenschappelijke leven boven het moeijelijkere praktische en hebben dan nog het genoegen om zich boven anderen te verhoovaardigen, die niet ter wille der wetenschap, maar ter wille van hun toekomstig bestaan studeerden. Men late zich toch niet door holklinkende phrases bedriegen.

Dan de akademische opleiding. Waarin verschilt die nu, wat de hoofdzaak betreft, van iedere andere? Door de algemeene ontwikkeling en de fijne beschaving der gestudeerden? Zijn dan allen die aan een Nederlandsche hoogeschool den doctortitel verwierven van zoo fijne beschaving en zoo algemeen ontwikkeld? Zijn Engeland's doctoren, die niet aan akademiën studeerden, minder beschaafd, dan die van het continent? Is ook hier niet eenige overdrijving in het spel? Wat de jeugd aan de akademiën vormt is de gelukkige vrijheid, waaronder zij leven, is het voortdurend verkeer met gelijken van jaren, de voortdurende wrijving van gedachten; maar niet de opleiding die zij van hare hoogleeraren ontvangt. Deze bemoeijen zich slechts in enkele gevallen met de uitstekenden; zelden laten zij zich veel in met de overigen. De jeugd is daarmede niet gediend. Schrijver dezes noch een zijner akademievrienden ondervond éénig voordeel van den omgang met hoogleeraren. Deze gingen niet met hen om. Maar hij herinnert zich nog steeds met dankbaarheid de vele vruchten, die voor hem het verkeer met zijne medestudenten heeft opgeleverd.

Op de brochures der hoogleeraren van de Faculteit volgde een verzoekschrift van den Utrechtschen senaat aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarin op het verwerpen der wet wordt aangedrongen. Hier moest dus het gewigt van beroemde namen invloed uitoefenen, even als de vroeger gebruikte argumenten. Pleit dit niet eer tegen dan voor die argumenten? Zijn zelfs de uitstekendste juristen, theologen, litteratoren en philosophen in staat om eene kwestie omtrent medische examens te beoordeelen?

De door den senaat gebruikte gronden verschillen dan ook bijna niet van die der Faculteit. In een opzigt geven zij eene min juiste voorstelling van de feiten. De senaat beklaagt zich dat aan med. doctoren die niet in chirurgie en obstetrie promoveerden, de bevoegdheid wordt gegeven om zonder verdere promotiën heelkunde uit te oefenen. Daar door eene omissie in de wet van 27 Maart 1838, de med. doctoren die bevoegdheid feitelijk reeds bezitten, vervalt die klagte. Want wierd onverhoopt het ontwerp niet wet, dan blijft het misbruik bestaan. Voorts vindt de senaat het verkeerd, dat een praktisch examen in de heel- en verloskunde aan de te creëren doctoren in de geneeskunde het regt tot uitoefening dier vakken zal geven. Bij hun doctoraal examen toch wordt alleen geëxamineerd in de beginselen der theoretische heel- en verloskunde. Daarom werd bij de nu bestaande wet op de promotie in die vakken wel degelijk voorgeschreven een examen in de theorie van beide. Het koninklijk besluit dat de eischen voor het doctoraal examen in de geneeskunde bepaalt, schrijft niet voor een examen in de *beginselen* der theorie van heel- en verloskunde, maar wel een dat loopen zal over de theoretische heel- en verloskunde. Het besluit schreef dan ook die examina voor, omdat voor den doctor de kennis van theorie der verloskunde en heelkunde onmisbaar is, wil hij, zooals de wet hem toelaat, met goed

goed gevolg adviseren kunnen aan heel- en vroedmeesters bij heel- en verloskundige consultatiën. Dat eene latere wet eene herhaling van die examina voorschreef, bewijst volstrekt niet dat eene vorige iets anders bedoelde. Te regt dus bepaalt nu de wetgever, dat de doctor alleen in de praktijk dier vakken bij het staats-examen zal worden ondervraagd. Met de theorie moet hij reeds bekend zijn, zoo hij volgens het Besluit van 1815 geexamineerd werd. Was of is hij dit in het vervolg niet, aan wie ligt dan de schuld? Aan een wets-ontwerp, dat uitgaat van het denkbeeld dat het koninklijk besluit gehandhaafd wordt, of aan de Faculteit, die het niet handhaafde?

Ook het aangevoerde bezwaar, dat de bevoegdheid om in al de gemeenten te praktiseren aan plattelandsheelmeesters wordt gegeven, vervalt, zoo men bedenkt dat dit toch slechts een overgangsmaatregel is. Het bezwaar dat deze heeren volgens dit wetsontwerp de geheele praktijk mogen uitoefenen, kan toch wel niet regt gemeend zijn; want nu reeds bezitten zij die bevoegdheid feitelijk en is de toestand zoo geworden, dat die algemeene praktijk hun zonder groote verwarring te veroorzaken, niet kan ontnomen worden. Wierd de wet verworpen, dan zou het kwaad blijven bestaan; wordt zij aangenomen, dan verliest het bezwaar jaarlijks door afsterven zijn gewigt.

Uit Utrecht is ook een adres ter onderteekening, waarschijnlijk aan alle geneeskundigen in den lande, rondgezonden. Verreweg de minderheid teekende het vorige bijna gelijkluidende, en daardoor bleek, dat de overgroote meerderheid, zoo niet volkomen vóór, althans niet sterk tegen het wets-ontwerp was gestemd. Vele van hen die het adres teekenden, zijn leden der Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, welke Maatschappij voor die wet zich adresseerde. Welk der twee votums verdient nu vertrouwen, of verdient eigenlijk wel een der votums de aandacht te trekken? Hoe gemakkelijk toch is het, om geneesheeren, die

meestal met drukten zijn overladen, eene opinie op te dringen over een onderwerp, hetwelk in den regel door hen niet overdacht wordt, omdat voor de meesten eene verandering geen voor- of nadeel zal opleveren. Wordt nu een voor- of nadeel voorgespiegeld, dan volgt al spoedig eene handteekening voor of tegen, want lang overleg laat de drukke praktijk in den regel niet toe.

Schrijver dezes bewaarde de anonymiteit omdat het hem voorkomt dat wel het gewigt van argumenten, maar niet dat van namen in deze beslissen moet. Bovendien zou de kwestie door namen slechts worden gebragt op het gebied der personaliteit en hiermede ware eigenlijk niemand, noch de zaak zelve, gediend.

